

Brussel, 6 augustus 2025  
(OR. en)

11482/25  
ADD 1

FREMP 197  
JAI 1060  
AG 109  
POLGEN 79

#### BEGELEIDENDE NOTA

|              |                                                                                                                                                                                                                                                                            |
|--------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| van:         | de secretaris-generaal van de Europese Commissie, ondertekend door mevrouw Martine DEPREZ, directeur                                                                                                                                                                       |
| ingekomen:   | 9 juli 2025                                                                                                                                                                                                                                                                |
| aan:         | mevrouw Thérèse BLANCHET, secretaris-generaal van de Raad van de Europese Unie                                                                                                                                                                                             |
| nr. Comdoc.: | COM(2025) 900 ANNEX                                                                                                                                                                                                                                                        |
| Betreft:     | BIJLAGE<br>bij<br>MEDEDELING VAN DE COMMISSIE AAN HET EUROPEES<br>PARLEMENT, DE<br>RAAD, HET EUROPEES ECONOMISCH EN SOCIAAL COMITÉ EN<br>HET COMITÉ<br>VAN DE REGIO'S<br>Verslag over de rechtsstaat 2025<br>Situatie op het gebied van de rechtsstaat in de Europese Unie |

Delegations will find attached the Annex to document COM(2025) 900 final.

Encl.: Annex to COM(2025) 900 final

Straatsburg, 8.7.2025  
COM(2025) 900 final

ANNEX

## **BIJLAGE**

*bij*

### **MEDEDELING VAN DE COMMISSIE AAN HET EUROPEES PARLEMENT, DE RAAD, HET EUROPEES ECONOMISCH EN SOCIAAL COMITÉ EN HET COMITÉ VAN DE REGIO'S**

#### **Verslag over de rechtsstaat 2025**

#### **Situatie op het gebied van de rechtsstaat in de Europese Unie**

{SWD(2025) 901 final} - {SWD(2025) 902 final} - {SWD(2025) 903 final} -  
{SWD(2025) 904 final} - {SWD(2025) 905 final} - {SWD(2025) 906 final} -  
{SWD(2025) 907 final} - {SWD(2025) 908 final} - {SWD(2025) 909 final} -  
{SWD(2025) 910 final} - {SWD(2025) 911 final} - {SWD(2025) 912 final} -  
{SWD(2025) 913 final} - {SWD(2025) 914 final} - {SWD(2025) 915 final} -  
{SWD(2025) 916 final} - {SWD(2025) 917 final} - {SWD(2025) 918 final} -  
{SWD(2025) 919 final} - {SWD(2025) 920 final} - {SWD(2025) 921 final} -  
{SWD(2025) 922 final} - {SWD(2025) 923 final} - {SWD(2025) 924 final} -  
{SWD(2025) 925 final} - {SWD(2025) 926 final} - {SWD(2025) 927 final} -  
{SWD(2025) 928 final} - {SWD(2025) 929 final} - {SWD(2025) 930 final} -  
{SWD(2025) 931 final}

## **AANBEVELINGEN VOOR BELGIË**

Over het algemeen heeft België met betrekking tot de aanbevelingen in het verslag over de rechtsstaat 2024:

- enige verdere vooruitgang geboekt inzake inspanningen om de structurele tekorten aan middelen van het justitieel stelsel aan te pakken, rekening houdend met de Europese normen inzake middelen voor het justitieel stelsel;
- enige verdere vooruitgang geboekt inzake inspanningen om justitie efficiënter te maken, met name op het vlak van verkorting van de procedures op basis van volledige statistische gegevens;
- enige verdere vooruitgang geboekt inzake de versterking van het integriteitskader door het vaststellen van regels inzake geschenken en voordelen voor parlementsleden en inzake draaideurconstructies voor de regering en de kabinetten;
- geen verdere vooruitgang geboekt inzake de hervorming van de wetgeving over lobbywerk, via vaststelling van een kader dat onder meer een transparantieregister en een wetgevingsvoetafdruk instelt en dat van toepassing is op zowel parlements- als regeringsleden;
- enige verdere vooruitgang geboekt inzake de inspanningen voor het versterken van het kader voor toegang tot officiële documenten, met name door verbetering van de aanvraag- en beroepsprocedures, rekening houdend met de Europese normen inzake toegang tot officiële documenten;
- beperkte vooruitgang geboekt inzake maatregelen om ervoor te zorgen dat overheidsinstanties de definitieve uitspraken van nationale rechterlijke instanties en het Europees Hof voor de Rechten van de Mens naleven.

Op basis hiervan, rekening houdend met andere ontwikkelingen gedurende de referentieperiode, wordt België niet alleen herinnerd aan de in het nationale herstel- en veerkrachtplan gedane toezeggingen, maar ook aanbevolen om:

- door te gaan met de inspanningen om de structurele tekorten aan middelen van het justitieel stelsel aan te pakken, rekening houdend met de Europese normen inzake middelen voor het justitieel stelsel;
- door te gaan met de inspanningen om justitie efficiënter te maken, met name op het vlak van verkorting van de procedures op basis van volledige statistische gegevens;
- het integriteitskader te versterken door het vaststellen van regels inzake geschenken en voordelen voor parlementsleden en inzake draaideurconstructies voor de regering en de kabinetten;
- de hervorming van de wetgeving over lobbywerk te voltooien, via vaststelling van een kader dat onder meer een transparantieregister en een wetgevingsvoetafdruk instelt en dat van toepassing is op zowel parlements- als regeringsleden;
- door te gaan met de inspanningen voor het versterken van het kader voor toegang tot officiële documenten, met name door verbetering van de aanvraag- en beroepsprocedures, rekening houdend met de Europese normen inzake toegang tot officiële documenten;

- maatregelen te nemen om ervoor te zorgen dat overheidsinstanties de definitieve uitspraken van nationale rechterlijke instanties en het Europees Hof voor de Rechten van de Mens naleven.

## **AANBEVELINGEN VOOR BULGARIJE**

In het algemeen heeft Bulgarije wat betreft de aanbevelingen in het verslag over de rechtsstaat 2024:

- geen verdere vooruitgang geboekt bij het nemen van maatregelen om het relevante wetgevingskader aan te passen om langdurige detachering van rechters voor het vervullen van vacatures te voorkomen, rekening houdend met de Europese normen inzake detachering van rechters;
- geen verdere vooruitgang geboekt bij het sneller werk maken van de ontwerpen van wetswijzigingen die tot doel hebben de werking van de inspectiedienst van de hoge justitiële raad te verbeteren en het risico van politieke beïnvloeding te vermijden, met name door gerechtelijke instanties te betrekken bij de selectie van de leden;
- na de uitspraak dat de gevolgde procedure ongrondwettelijk was, geen vooruitgang geboekt bij het werk maken van de plannen om een mechanisme vast te stellen voor de invoering van waarborgen in de benoemingsprocedure voor de door het Parlement gekozen leden van de Hoge Raad voor rechtsvervolgning, waarbij hun onafhankelijkheid wordt gewaarborgd en rekening wordt gehouden met de Europese normen, met name met het oog op de rol van de Raad bij de benoeming en het ontslag van de procureur-generaal;
- nog geen vooruitgang geboekt om te zorgen voor een verbeterde doeltreffendheid van de onderzoeken en betere prestaties inzake vervolging en definitieve uitspraken in corruptiezaken op hoog niveau, en enige verdere vooruitgang geboekt op het gebied van institutionele hervormingen van de anticorruptiecommissie;
- in beperkte mate vooruitgang geboekt om de integriteit van de hoogste uitvoerende functies te verbeteren, rekening houdend met Europese normen, met name door te zorgen voor duidelijke integriteitsnormen voor de overheid en een passend sanctiemechanisme;
- enige verdere vooruitgang geboekt met de inspanningen gericht op het verbeteren van de transparantie inzake de toewijzing van overheidsreclame, met name wanneer de overheidsreclame wordt uitbesteed aan tussenpersonen, zoals media-agentschappen.

Op basis hiervan en rekening houdend met andere ontwikkelingen gedurende de referentieperiode, en herinnerend aan de desbetreffende toezeggingen die zijn gedaan in het kader van het herstel- en veerkrachtplan en de desbetreffende landspecifieke aanbevelingen in het kader van het Europees Semester, wordt Bulgarije aanbevolen om:

- stappen te ondernemen om het relevante wetgevingskader aan te passen om langdurige detachering van rechters voor het vervullen van vacatures te voorkomen, rekening houdend met de Europese normen inzake detachering van rechters;
- sneller werk te maken van de ontwerpen van wetswijzigingen die tot doel hebben de werking van de inspectiedienst van de hoge justitiële raad te verbeteren en het risico van politieke beïnvloeding te vermijden, met name door gerechtelijke instanties te betrekken bij de selectie van de leden;
- het hervormingsproces van de hoge justitiële raad opnieuw in te zetten, met name wat zijn samenstelling betreft, teneinde zijn onafhankelijkheid en doeltreffendheid te waarborgen, rekening houdend met de Europese normen inzake raden voor de rechtspraak;

- te zorgen voor betere prestaties inzake onderzoeken, vervolging en definitieve uitspraken in corruptiezaken op hoog niveau, en verdere stappen te ondernemen om doeltreffende prestaties van de anticorruptiecommissie te verzekeren;
- de integriteit van de hoogste uitvoerende functies te verbeteren, rekening houdend met Europese normen, met name door te zorgen voor duidelijke integriteitsnormen voor de overheid en een passend sanctiemechanisme;
- de inspanningen gericht op het verbeteren van de transparantie inzake de toewijzing van overheidsreclame, met name wanneer de overheidsreclame wordt uitbesteed aan tussenpersonen, zoals media-agentschappen, te voltooien;
- de kwaliteit van het wetgevingsproces te versterken door bij wetgevingsinitiatieven van het parlement het gebruik van openbare raadplegingen en effectbeoordelingen te verzekeren.

## AANBEVELINGEN VOOR TSJECHIË

In het algemeen heeft Tsjechië wat betreft de aanbevelingen in het verslag over de rechtsstaat 2024:

- enige vooruitgang geboekt bij het nemen van maatregelen op het gebied van het salaris van rechters, gerechtelijk personeel en personeel bij het openbaar ministerie, rekening houdend met de Europese normen op het gebied van middelen en salarissen voor het justitieel stelsel;
- enige verdere vooruitgang geboekt bij het nemen van maatregelen om de duur van de procedures te verkorten en de onafhankelijkheid van het onderzoek en de vervolging in corruptiezaken op hoog niveau te waarborgen;
- een gedeeltelijke uitvoering tot stand gebracht van de aanbeveling om bestaande regels inzake lobbyactiviteiten aan te vullen teneinde het integriteitskader voor alle parlementsleden te versterken, en geen vooruitgang geboekt bij het aanvullen van bestaande regels inzake draaideurpraktijken;
- geen verdere vooruitgang geboekt bij verdere hervormingen met betrekking tot de transparantie van informatie over media-eigendom;
- de volledige uitvoering tot stand gebracht van de aanbeveling om ervoor te zorgen dat er regels of mechanismen voorhanden zijn om publieke media financiering te verstrekken die geschikt is voor de verwezenlijking van hun publieke taak, met waarborging van hun onafhankelijkheid;
- de volledige uitvoering tot stand gebracht van de aanbeveling om verdere vooruitgang te blijven boeken inzake wetgevingswijzigingen voor de oprichting van een nationaal mensenrechteninstituut, rekening houdend met de VN-beginselen van Parijs.

Op basis hiervan en rekening houdend met andere ontwikkelingen gedurende de referentieperiode, en herinnerend aan de desbetreffende toezeggingen die zijn gedaan in het kader van het herstel- en veerkrachtplan, wordt Tsjechië aanbevolen om:

- verdere maatregelen te nemen om de duur van de procedures te verkorten en de onafhankelijkheid van het onderzoek en de vervolging in corruptiezaken op hoog niveau te waarborgen;
- verdere maatregelen te nemen om het integriteitskader voor alle parlementsleden te versterken, met name door de bestaande regels inzake draaideurpraktijken aan te vullen;
- de herziening van de wetgeving inzake belangenconflicten, onder meer inzake uiteindelijk begunstigden, opnieuw in te zetten;
- vooruitgang te boeken met verdere hervormingen met betrekking tot de transparantie van informatie over media-eigendom.

## **AANBEVELINGEN VOOR DENEMARKEN**

In het algemeen heeft Denemarken wat betreft de aanbevelingen in het verslag over de rechtsstaat 2024:

- in beperkte mate vooruitgang geboekt bij het voltooien van de herziening van het stelsel voor rechtsbijstand, rekening houdend met de Europese normen inzake rechtsbijstand;
- geen vooruitgang geboekt wat betreft de invoering van regels inzake “draaideurpraktijken” voor ministers en lobbyactiviteiten en het waarborgen van een adequate controle op vermogensverklaringen van personen met een hoge functie in de uitvoerende macht;
- enige verdere vooruitgang geboekt bij het bevorderen van het proces voor de hervorming van de wet inzake toegang tot overheidsdocumenten teneinde het recht van toegang tot documenten te versterken, met name door de gronden voor afwijzing van verzoeken om openbaarmaking te beperken, rekening houdend met de Europese normen inzake toegang tot officiële documenten.

Op basis hiervan en rekening houdend met andere ontwikkelingen gedurende de referentieperiode, wordt Denemarken aanbevolen om:

- de inspanningen op te voeren om de herziening van het stelsel voor rechtsbijstand te voltooien, rekening houdend met de Europese normen inzake rechtsbijstand;
- regels inzake “draaideurpraktijken” voor ministers en lobbyactiviteiten in te voeren, en te zorgen voor een adequate controle op vermogensverklaringen van personen met een hoge functie in de uitvoerende macht;
- vooruitgang te blijven boeken wat betreft het proces voor de hervorming van de wet inzake toegang tot overheidsdocumenten teneinde het recht van toegang tot documenten te versterken, met name door de gronden voor afwijzing van verzoeken om openbaarmaking te beperken, rekening houdend met de Europese normen inzake toegang tot officiële documenten.

## **AANBEVELINGEN VOOR DUITSLAND**

In het algemeen heeft Duitsland wat betreft de aanbevelingen in het verslag over de rechtsstaat 2024:

- enige verdere vooruitgang geboekt bij het nemen van maatregelen om te zorgen voor een passend niveau van bezoldiging voor rechters en openbare aanklagers, rekening houdend met de Europese normen inzake de beloning van het rechtstelsel;
- geen verdere vooruitgang geboekt bij het verder versterken van de “wetgevingsvoetafdruk” door alle bijdragen van belangenvertegenwoordigers aan wetgeving bekend te maken en het toepassingsgebied uit te breiden tot de parlementaire fase van de wetgevingsprocedure;
- enige verdere vooruitgang geboekt bij het aanscherpen van de bestaande regels inzake draaideurconstructies door de duur van de afkoelingsperioden voor federale ministers en federaal parlementair staatssecretarissen te verlengen;
- in beperkte mate vooruitgang geboekt wat betreft het plan om een rechtsgrondslag te creëren voor een recht op informatie van de pers met betrekking tot de federale autoriteiten, rekening houdend met de Europese normen inzake toegang tot officiële documenten;
- geen vooruitgang geboekt wat betreft de uitvoering van het plan om de belastingvrije status van non-profitorganisaties aan te passen zodat zij niet meer, zoals met de huidige regels, in hun werking worden belemmerd, rekening houdend met de Europese normen inzake de financiering van maatschappelijke organisaties.

Op basis hiervan en rekening houdend met andere ontwikkelingen gedurende de referentieperiode, wordt Duitsland aanbevolen om:

- maatregelen te nemen om de middelen van de rechterlijke macht te verhogen en de uitdagingen op het gebied van de aanwerving aan te pakken, rekening houdend met de Europese normen op het gebied van middelen en salarissen voor het justitieel stelsel;
- de inspanningen op te voeren om de “wetgevingsvoetafdruk” te versterken teneinde in een uitgebreid openbaar register voor de registratie van de input van lobbyisten te voorzien en het toepassingsgebied uit te breiden tot de parlementaire fase van de wetgevingsprocedure;
- vooruitgang te boeken bij het creëren van een rechtsgrondslag voor een recht op informatie van de pers met betrekking tot de federale autoriteiten, rekening houdend met de Europese normen inzake toegang tot officiële documenten;
- stappen te ondernemen om de belastingvrije status van non-profitorganisaties aan te passen zodat zij niet meer, zoals met de huidige regels, in hun werking worden belemmerd, rekening houdend met de Europese normen inzake de financiering van maatschappelijke organisaties.

### **AANBEVELINGEN VOOR ESTLAND**

In het algemeen heeft Estland wat betreft de aanbevelingen in het verslag over de rechtsstaat 2024:

- enige vooruitgang geboekt bij het voortzetten van de inspanningen op het gebied van de hervorming van de raad voor het beheer van de rechtbanken, rekening houdend met de Europese normen inzake raden voor de rechtspraak;
- enige verdere vooruitgang geboekt om een consistente en doeltreffende uitvoering van het recht van toegang tot informatie te waarborgen, rekening houdend met de Europese normen inzake toegang tot officiële documenten;
- de volledige uitvoering tot stand gebracht van de aanbeveling om voor een doeltreffende openbare raadpleging in het kader van het wetgevingsproces te zorgen.

Op basis hiervan en rekening houdend met andere ontwikkelingen gedurende de referentieperiode, wordt Estland aanbevolen om:

- de huidige inspanningen voort te zetten op het gebied van de hervorming van de raad voor het beheer van de rechtbanken, rekening houdend met de Europese normen inzake raden voor de rechtspraak;
- verder vooruitgang te boeken wat betreft de inspanningen om te zorgen voor een consistente en doeltreffende uitvoering van het recht van toegang tot informatie, rekening houdend met de Europese normen inzake toegang tot officiële documenten.

## **AANBEVELINGEN VOOR IERLAND**

In het algemeen heeft Ierland wat betreft de aanbevelingen in het verslag over de rechtsstaat 2024:

- enige verdere vooruitgang geboekt bij het werk maken van de noodzakelijke wetgevingswerkzaamheden om de proceskosten te verminderen met het oog op een effectieve toegang tot de rechter, rekening houdend met de Europese normen inzake onevenredige proceskosten en de gevolgen daarvan voor de toegang tot de rechter;
- enige verdere vooruitgang geboekt bij het versterken van het bestaande ethisch kader, onder meer de toezichts- en handhavingscapaciteit van de commissie voor gedragsnormen voor de overheidssector, en in beperkte mate vooruitgang geboekt bij het versterken en digitaliseren van het systeem voor vermogensverklaringen;
- enige verdere vooruitgang geboekt bij het voltooien van de hervorming van de smaadwet om het werkklimaat voor journalisten te verbeteren, rekening houdend met de Europese normen inzake de bescherming van journalisten;
- enige vooruitgang geboekt bij het verzekeren dat er regels of mechanismen voorhanden zijn om publieke media financiering te verstrekken die geschikt is voor de verwezenlijking van hun publieke taak, met waarborging van hun onafhankelijkheid.
- enige verdere vooruitgang geboekt bij het aanpakken van juridische belemmeringen in verband met de toegang tot financiering voor maatschappelijke organisaties, als onderdeel van de hervorming van de kieswet.

Op basis hiervan en rekening houdend met andere ontwikkelingen gedurende de referentieperiode, wordt Ierland aanbevolen om:

- werk te maken van de wetgevingswerkzaamheden om de proceskosten te verminderen met het oog op een effectieve toegang tot de rechter, rekening houdend met de Europese normen inzake onevenredige proceskosten en de gevolgen daarvan voor de toegang tot de rechter;
- de inspanningen voort te zetten om het bestaande ethisch kader te versterken, onder meer de toezichts- en handhavingscapaciteit van de commissie voor gedragsnormen voor de overheidssector, en om het systeem voor vermogensverklaringen te versterken en te digitaliseren;
- de hervorming te voltooien om publieke media financiering te verstrekken die geschikt is voor de verwezenlijking van hun publieke taak, met waarborging van hun onafhankelijkheid;
- de hervorming van de smaadwet af te ronden om het werkklimaat voor journalisten te verbeteren, rekening houdend met de Europese normen inzake de bescherming van journalisten;
- de huidige inspanningen voortzetten om juridische belemmeringen in verband met de toegang tot financiering voor maatschappelijke organisaties aan te pakken, als onderdeel van de hervorming van de kieswet.

## **AANBEVELINGEN VOOR GRIEKENLAND**

In het algemeen heeft Griekenland wat betreft de aanbevelingen in het verslag over de rechtsstaat 2024:

- enige verdere vooruitgang geboekt bij het voortzetten van de inspanningen met het oog op betere prestaties op het gebied van vervolgingen en definitieve uitspraken in corruptiezaken, waaronder corruptie op hoog niveau;
- aanzienlijke verdere vooruitgang geboekt met het proces inzake het vaststellen van wetgevende en niet-wetgevende waarborgen om de bescherming van journalisten te verbeteren, met name inzake onrechtmatige rechtszaken tegen journalisten en hun veiligheid, overeenkomstig het aangenomen memorandum van overeenstemming en rekening houdend met de Europese normen voor de bescherming van journalisten;
- enige verdere vooruitgang geboekt bij het opvoeren van de inspanningen om ervoor te zorgen dat belanghebbenden in de praktijk effectief en tijdig worden geraadpleegd over wetsontwerpen, onder meer door de voorgeschreven termijn voor openbare raadplegingen in acht te nemen;
- in beperkte mate vooruitgang geboekt met het evalueren van het bestaande rechtskader voor de registratie van maatschappelijke organisaties en met het tot stand brengen van een gestructureerde dialoog.

Op basis hiervan en rekening houdend met andere ontwikkelingen gedurende de referentieperiode, en herinnerend aan de desbetreffende toezeggingen die zijn gedaan in het kader van het herstel- en veerkrachtplan en de desbetreffende landspecifieke aanbevelingen in het kader van het Europees Semester, wordt Griekenland aanbevolen om:

- inspanningen te blijven leveren met het oog op betere prestaties op het gebied van vervolgingen en definitieve uitspraken in corruptiezaken, waaronder corruptie op hoog niveau;
- het lobbykader te verbeteren, onder meer door de definitie van “lobbyist” bij te stellen en een effectieve uitvoering te verzekeren;
- de huidige inspanningen ter versterking van wetgevende en niet-wetgevende waarborgen om de bescherming van journalisten te verbeteren, voort te zetten, met name inzake onrechtmatige rechtszaken, overeenkomstig het aangenomen memorandum van overeenstemming en rekening houdend met de Europese normen voor de bescherming van journalisten;
- een regelmatige en blijvende gestructureerde dialoog met maatschappelijke organisaties tot stand te brengen en de registratievereisten voor maatschappelijke organisaties te vereenvoudigen zodat deze organisaties in een open kader kunnen werken.

## AANBEVELINGEN VOOR SPANJE

In het algemeen heeft Spanje wat betreft de aanbevelingen in het verslag over de rechtsstaat 2024:

- enige verdere vooruitgang geboekt wat betreft het versterken van het statuut van de procureur-generaal, met name inzake het loskoppelen van de ambtstermijn van de procureur-generaal en die van de regering, rekening houdend met de Europese normen inzake onafhankelijkheid en autonomie van het openbaar ministerie;
- aanzienlijke vooruitgang geboekt met de vernieuwing van de raad voor de rechtspraak en de voortzetting van het proces met het oog op de aanpassing van de benoemingsprocedure van zijn rechters-leden, rekening houdend met de Europese normen inzake raden voor de rechtspraak;
- enige vooruitgang geboekt op het gebied van het aannemen van lobbywetgeving, met inbegrip van de instelling van een verplicht openbaar register van lobbyisten;
- enige verdere vooruitgang geboekt bij het opvoeren van de inspanningen om de uitdagingen aan te pakken in verband met de duur van onderzoeken en vervolgingen met het oog op een efficiëntere behandeling van corruptiezaken op hoog niveau, inclusief het voltooiën van de hervorming van het wetboek van strafvordering;
- enige vooruitgang geboekt bij het aanscherpen van de regels inzake belangenconflicten en vermogensverklaringen van personen met een hoge functie in de uitvoerende macht, onder meer door de onafhankelijkheid en de sanctiebevoegdheid van het bureau voor belangenconflicten te versterken;
- geen verdere vooruitgang geboekt wat betreft de verbetering van de toegang tot informatie, met name via een herziening van de wet inzake staatsgeheimen, rekening houdend met de Europese normen inzake toegang tot officiële documenten.

Op basis hiervan en rekening houdend met andere ontwikkelingen gedurende de referentieperiode, en herinnerend aan de desbetreffende toezeggingen die zijn gedaan in het kader van het herstel- en veerkrachtplan en de desbetreffende landspecifieke aanbevelingen in het kader van het Europees Semester, wordt Spanje aanbevolen om:

- het statuut van de procureur-generaal te blijven versterken, met name wat betreft het loskoppelen van de ambtstermijn van de procureur-generaal en die van de regering, rekening houdend met de Europese normen inzake onafhankelijkheid en autonomie van het openbaar ministerie;
- werk te maken van het proces met het oog op de aanpassing van de benoemingsprocedure van de rechters-leden van de raad voor de rechtspraak, rekening houdend met de Europese normen inzake raden voor de rechtspraak;
- door te gaan met de lopende procedure om lobbywetgeving aan te nemen, met inbegrip van de instelling van een verplicht openbaar register van lobbyisten;
- de inspanningen te intensiveren om de uitdagingen aan te pakken in verband met de duur van onderzoeken en vervolgingen met het oog op een efficiëntere behandeling van corruptiezaken op hoog niveau, onder meer door het voltooiën van de hervorming van het wetboek van strafvordering;

- werk te maken van het wetgevingsproces om de regels aan te scherpen inzake belangenconflicten en vermogensverklaringen van personen met een hoge functie in de uitvoerende macht, onder meer door de onafhankelijkheid en de sanctiebevoegdheid van het bureau voor belangenconflicten te versterken;
- vooruitgang te boeken wat betreft de verbetering van de toegang tot informatie, met name via een herziening van de wet inzake staatsgeheimen, rekening houdend met de Europese normen inzake toegang tot officiële documenten.

### **AANBEVELINGEN VOOR FRANKRIJK**

In het algemeen heeft Frankrijk wat betreft de aanbevelingen in het verslag over de rechtsstaat 2024:

- enige verdere vooruitgang geboekt bij de voltooiing van de lopende projecten voor de volledige digitalisering van civielrechtelijke en strafrechtelijke procedures;
- enige verdere vooruitgang geboekt om ervoor te zorgen dat de regels inzake lobbyactiviteiten consequent worden toegepast op alle relevante actoren, ook op het hoogste niveau van de uitvoerende macht;
- aanzienlijke vooruitgang geboekt wat betreft het verbeteren van de transparantie van media-eigendom, met name complexe aandeelhoudersstructuren, voortbouwend op de bestaande wettelijke waarborgen.

Op basis hiervan en rekening houdend met andere ontwikkelingen gedurende de referentieperiode, wordt Frankrijk aanbevolen om:

- de inspanningen op te voeren om de lopende projecten voor de volledige digitalisering van civielrechtelijke en strafrechtelijke procedures af te ronden;
- door te gaan met de huidige inspanningen om ervoor te zorgen dat de regels inzake lobbyactiviteiten consequent worden toegepast op alle relevante actoren, ook op het hoogste niveau van de uitvoerende macht, en werk te maken van het wetgevingsproces voor de ontwerp wetten inzake lobbyactiviteiten;
- de lopende hervormingen te voltooien voor het vergroten van de transparantie van media-eigendom, met name in het geval van complexe aandeelhoudersstructuren, voortbouwend op de bestaande wettelijke waarborgen.

## **AANBEVELINGEN VOOR KROATIË**

In het algemeen heeft Kroatië wat betreft de aanbevelingen in het verslag over de rechtsstaat 2024:

- enige vooruitgang geboekt bij het herzien van het wetboek van strafvordering en de wet inzake het bureau ter bestrijding van corruptie en georganiseerde misdaad, in overeenstemming met de corruptiebestrijdingsstrategie, om de efficiëntie van het onderzoek en de vervolging van corruptiemisdrijven verder te vergroten;
- nog geen vooruitgang geboekt bij het opvoeren van de inspanningen om het rechtskader en de toezichtmechanismen te versterken om te zorgen voor een eerlijke en transparante toewijzing van overheidsreclame op nationaal, regionaal en lokaal niveau, met inbegrip van de openbare aanbestedingsprocedure;
- enige vooruitgang geboekt met betrekking tot de aanbeveling om door te gaan met de inspanningen om het probleem van de ten aanzien van journalisten gevoerde strategische rechtszaken tegen publieke participatie aan te pakken, onder meer door een herziening van de wettelijke bepalingen inzake smaad en door een beter gebruik aan te moedigen van procedureregels die het mogelijk maken om ongegronde rechtszaken af te wijzen, rekening houdend met de Europese normen inzake de bescherming van journalisten;
- aanzienlijke vooruitgang geboekt met het verder verbeteren van de opvolging van aanbevelingen en het waarborgen van een meer systematische reactie op informatieverzoeken van de ombudspersoon.

Op basis hiervan en rekening houdend met andere ontwikkelingen gedurende de referentieperiode, en herinnerend aan de desbetreffende toezeggingen die zijn gedaan in het kader van het herstel- en veerkrachtplan, wordt Kroatië aanbevolen om:

- maatregelen te nemen om justitie efficiënter te maken, met name wat betreft de duur van procedures in litigieuze civiel- en handelsrechtelijke zaken;
- werk te maken van de plannen om het wetboek van strafvordering en de wet inzake het bureau ter bestrijding van corruptie en georganiseerde misdaad te herzien, in overeenstemming met de corruptiebestrijdingsstrategie, om de efficiëntie van het onderzoek en de vervolging van corruptiemisdrijven verder te vergroten;
- de inspanningen op te voeren om het rechtskader en de toezichtmechanismen te versterken om te zorgen voor een eerlijke en transparante toewijzing van overheidsreclame op nationaal, regionaal en lokaal niveau, met inbegrip van de openbare aanbestedingsprocedure;
- verdere inspanningen te leveren om het probleem van de ten aanzien van journalisten gevoerde strategische rechtszaken tegen publieke participatie aan te pakken, onder meer door een herziening van de wettelijke bepalingen inzake smaad en door een beter gebruik aan te moedigen van procedureregels die het mogelijk maken om ongegronde rechtszaken af te wijzen, rekening houdend met de Europese normen inzake de bescherming van journalisten.

## AANBEVELINGEN VOOR ITALIË

In het algemeen heeft Italië wat betreft de aanbevelingen in het verslag over de rechtsstaat 2024:

- enige verdere vooruitgang geboekt wat betreft de voortzetting van de inspanningen ter verbetering van de digitalisering van strafrechtbanken en parketten;
- enige vooruitgang geboekt bij het goedkeuren van het hangende wetgevingsvoorstel inzake belangenconflicten en in beperkte mate vooruitgang geboekt bij het vaststellen van uitgebreide regels inzake lobbyactiviteiten om een operationeel lobbyregister op te zetten, met inbegrip van een wetgevingsvoetafdruk;
- nog geen vooruitgang geboekt wat betreft een doeltreffende en snelle aanpak van de praktijk waarbij donaties via politieke stichtingen en verenigingen worden doorgesluisd naar politieke partijen en wat betreft de invoering van een uniek elektronisch register voor informatie over partij- en campagnefinanciering;
- enige vooruitgang geboekt bij het waarborgen dat er regels of mechanismen voorhanden zijn om publieke media financiering te verstrekken die geschikt is voor de verwezenlijking van hun publieke taak en om hun onafhankelijkheid te waarborgen;
- geen verdere vooruitgang geboekt bij het voortzetten van het wetgevingsproces inzake de ontwerphervorming inzake smaad, de bescherming van het beroepsgeheim en journalistieke bronnen en daarbij elk risico op negatieve gevolgen voor de persvrijheid te vermijden en ervoor te zorgen dat daarbij rekening wordt gehouden met de Europese normen inzake de bescherming van journalisten;
- geen verdere vooruitgang geboekt bij het opvoeren van de inspanningen voor de oprichting van een nationaal mensenrechteninstituut, rekening houdend met de VN-beginselen van Parijs.

Op basis hiervan en rekening houdend met andere ontwikkelingen gedurende de referentieperiode, en herinnerend aan de desbetreffende toezeggingen die zijn gedaan in het kader van het herstel- en veerkrachtplan en de desbetreffende landspecifieke aanbevelingen in het kader van het Europees Semester, wordt Italië aanbevolen om:

- het digitaal casemanagementsysteem voor strafrechtbanken en parketten te voltooien;
- het hangende wetgevingsvoorstel inzake belangenconflicten goed te keuren en de inspanningen op te voeren om uitgebreide regels inzake lobbyactiviteiten vast te stellen om een operationeel lobbyregister op te zetten, met inbegrip van een wetgevingsvoetafdruk;
- de inspanningen op te voeren om de praktijk waarbij donaties via politieke stichtingen en verenigingen worden doorgesluisd naar politieke partijen, doeltreffend en snel aan te pakken en een uniek elektronisch register in te voeren voor informatie over partij- en campagnefinanciering;
- vorderingen te maken met de lopende wetgevingswerkzaamheden om ervoor te zorgen dat er regels of mechanismen voorhanden zijn om publieke media financiering te verstrekken die geschikt is voor de verwezenlijking van hun publieke taak en om hun onafhankelijkheid te waarborgen;

- het lopende wetgevingsproces inzake de ontwerphervorming inzake smaad, de bescherming van het beroepsgeheim en journalistieke bronnen voort te zetten en daarbij elk risico op negatieve gevolgen voor de persvrijheid te vermijden en ervoor te zorgen dat daarbij rekening wordt gehouden met de Europese normen inzake de bescherming van journalisten;
- de inspanningen op te voeren voor de oprichting van een nationaal mensenrechteninstituut, rekening houdend met de VN-beginselen van Parijs.

## AANBEVELINGEN VOOR CYPRUS

In het algemeen heeft Cyprus wat betreft de aanbevelingen in het verslag over de rechtsstaat 2024:

- enige verdere vooruitgang geboekt bij het uitwerken van de plannen om wetgeving aan te nemen die tot doel heeft een duidelijker onderscheid te maken tussen de adviserende en de vervolgingstaken van de procureur-generaal, en in beperkte mate vooruitgang geboekt bij het nemen van maatregelen om een doeltreffende toetsing in te stellen van diens beslissingen om geen vervolging in te stellen of de procedure stop te zetten, rekening houdend met de Europese normen inzake onafhankelijkheid en autonomie van het openbaar ministerie;
- aanzienlijke vooruitgang geboekt bij het voortzetten van de inspanningen om ervoor te zorgen dat de onlangs opgerichte onafhankelijke autoriteit voor corruptiebestrijding over de personele en technische middelen beschikt om haar bevoegdheden effectief uit te oefenen;
- aanzienlijke vooruitgang geboekt bij het waarborgen van de doeltreffende uitvoering van regels inzake de bekendmaking van vermogensbestanddelen van gekozen functionarissen die waarborgen dat alle betrokken gegevens regelmatig worden ingediend en doeltreffend, regelmatig en volledig worden geverifieerd;
- in beperkte mate vooruitgang geboekt bij het goedkeuren van wetgeving om een billijke en transparante verdeling van de reclame-uitgaven door de staat en staatsbedrijven te waarborgen;
- in beperkte mate vooruitgang geboekt met het proces dat gericht is op het versterken van de regels en mechanismen om het onafhankelijke bestuur van publieke media aan te scherpen, rekening houdend met de Europese normen inzake publieke media;
- aanzienlijke vooruitgang geboekt bij het waarborgen van een doeltreffende en tijdige raadpleging van belanghebbenden in het wetgevingsproces en tekortkomingen aan te pakken.

Op basis hiervan en rekening houdend met andere ontwikkelingen gedurende de referentieperiode, en herinnerend aan de desbetreffende toezeggingen die zijn gedaan in het kader van het herstel- en veerkrachtplan, wordt Cyprus aanbevolen om:

- door te gaan met de lopende hervorming van het bureau juridische zaken en het statuut van de procureur-generaal en een doeltreffende toetsing in te stellen van beslissingen om geen vervolging in te stellen of de procedure stop te zetten, rekening houdend met de Europese normen inzake onafhankelijkheid en autonomie van het openbaar ministerie;
- vorderingen te maken met de wetshervormingen ter versterking van de onafhankelijke autoriteit voor corruptiebestrijding en de inspanningen voort te zetten om ervoor te zorgen dat deze autoriteit over de personele en technische middelen beschikt om haar taken effectief uit te voeren;
- wetgeving aan te nemen om een billijke en transparante verdeling van de reclame-uitgaven door de staat en staatsbedrijven te waarborgen;

- de regels en mechanismen ter versterking van het onafhankelijke bestuur van publieke media aan te scherpen, rekening houdend met de Europese normen inzake publieke media;
- ervoor te zorgen dat de lopende hervorming van de rekenkamer in de benoemingsprocedure waarborgen inbouwt om de onafhankelijkheid van de president en de vicepresident te vergroten.

### **AANBEVELINGEN VOOR LETLAND**

In het algemeen heeft Letland wat betreft de aanbevelingen in het verslag over de rechtsstaat 2024:

- geen vooruitgang geboekt bij het nemen van maatregelen om te zorgen voor adequate waarborgen tegen ongeoorloofde politieke beïnvloeding bij de bestaande benoemingsprocedure van rechters van het hooggerechtshof, rekening houdend met de Europese normen inzake rechterlijke benoemingen;
- enige vooruitgang geboekt bij het voortzetten van de werkzaamheden voor de effectieve uitvoering van de lobbywetgeving, met inbegrip van de oprichting van een speciaal lobbyregister.

Op basis hiervan en rekening houdend met andere ontwikkelingen gedurende de referentieperiode, en herinnerend aan de desbetreffende toezeggingen die zijn gedaan in het kader van het herstel- en veerkrachtplan, wordt Letland aanbevolen om:

- maatregelen te nemen om te zorgen voor adequate waarborgen tegen ongeoorloofde politieke beïnvloeding bij de benoemingsprocedure van rechters van het hooggerechtshof, rekening houdend met de Europese normen inzake rechterlijke benoemingen;
- te zorgen voor de effectieve uitvoering van de lobbywetgeving, met inbegrip van het speciale tijdelijke lobbyregister.

## **AANBEVELINGEN VOOR LITOUWEN**

In het algemeen heeft Litouwen wat betreft de aanbevelingen in het verslag over de rechtsstaat 2024:

- enige verdere vooruitgang geboekt bij het voltooien van de hervorming van het rechtsbijstandstelsel, in het bijzonder door de administratieve lasten te verminderen en te zorgen voor passende voorwaarden voor rechtsbijstandverleners, rekening houdend met de Europese normen inzake rechtsbijstand;
- enige verdere vooruitgang geboekt wat betreft de voortzetting van de inspanningen om de transparantie van het systeem van benoemingen in gerechtelijke functies te verbeteren, met name in het hooggerechtshof, rekening houdend met de Europese normen inzake rechterlijke benoemingen;
- enige verdere vooruitgang geboekt wat betreft de voortzetting van maatregelen om het rechtssysteem voldoende personele en financiële middelen ter beschikking te stellen, rekening houdend met de Europese normen inzake middelen voor justitie.

Op basis hiervan en rekening houdend met andere ontwikkelingen gedurende de referentieperiode, wordt Litouwen aanbevolen om:

- de hervorming van het rechtsbijstandstelsel te voltooien, met name door te zorgen voor passende voorwaarden voor rechtsbijstandverleners, rekening houdend met de Europese normen inzake rechtsbijstand;
- de inspanningen op te voeren om de transparantie van het systeem van benoemingen in gerechtelijke functies te verbeteren, met name in het hooggerechtshof, rekening houdend met de Europese normen inzake rechterlijke benoemingen.

## **AANBEVELINGEN VOOR LUXEMBURG**

In het algemeen heeft Luxemburg wat betreft de aanbevelingen in het verslag over de rechtsstaat 2024:

- enige vooruitgang geboekt bij het opvoeren van de inspanningen om civiele, strafrechtelijke en administratieve procedures volledig te digitaliseren;
- aanzienlijke vooruitgang geboekt bij het opvoeren van de inspanningen om de informatie in het transparantieregister te verbeteren, onder meer door alle in het reglement van orde van het Parlement opgenomen informatie te bestrijken;
- enige vooruitgang geboekt bij het voortzetten van de hervorming van het rechtskader voor de openbaarmaking van officiële documenten, rekening houdend met de Europese normen inzake toegang tot officiële documenten;
- de volledige uitvoering tot stand gebracht van de aanbeveling om het legislatief besluitvormingsproces te verbeteren, met name op het niveau van het Parlement, door de transparantie en de betrokkenheid van belanghebbenden bij de openbare raadplegingen te vergroten.

Op basis hiervan en rekening houdend met andere ontwikkelingen gedurende de referentieperiode, wordt Luxemburg aanbevolen om:

- de inspanningen op te voeren om civiele, strafrechtelijke en administratieve procedures volledig te digitaliseren;
- de hervorming van het rechtskader voor de openbaarmaking van officiële documenten te voltooien, rekening houdend met de Europese normen inzake toegang tot officiële documenten.

## **AANBEVELINGEN VOOR HONGARIJE**

In het algemeen heeft Hongarije wat betreft de aanbevelingen in het verslag over de rechtsstaat 2024:

- geen vooruitgang geboekt bij de verbetering van de transparantie van de systemen voor de toewijzing van zaken in lagere rechtbanken, rekening houdend met de Europese normen voor de toewijzing van zaken;
- aanzienlijke vooruitgang geboekt met het oog op een verhoging van de bezoldiging van rechters, gerechtelijk personeel en personeel bij het openbaar ministerie, echter zonder structurele maatregelen te nemen, rekening houdend met de Europese normen op het gebied van bezoldiging voor het justitieel stelsel;
- nog geen vooruitgang geboekt wat betreft de goedkeuring van brede hervormingen op het gebied van lobbyactiviteiten en draaideurpraktijken en wat betreft een verdere versterking van het systeem van vermogensverklaringen, zodat het toezicht en de handhaving op dit vlak doeltreffend kunnen verlopen;
- geen vooruitgang geboekt wat betreft het leveren van betere prestaties op het gebied van onderzoeken, vervolgingen en definitieve uitspraken in corruptiezaken op hoog niveau;
- geen vooruitgang geboekt wat betreft de invoering van mechanismen om de functionele onafhankelijkheid van de mediaregulator te versterken, rekening houdend met de Europese normen inzake de onafhankelijkheid van mediaregulators;
- geen vooruitgang geboekt wat betreft het goedkeuren van wetgeving om een billijke en transparante verdeling van de reclame-uitgaven door de staat en staatsbedrijven te waarborgen;
- geen vooruitgang geboekt wat betreft het aanscherpen van de regels en mechanismen ter versterking van de bestuurlijke en de redactionele onafhankelijkheid van publieke media, rekening houdend met de Europese normen inzake publieke media;
- geen vooruitgang geboekt bij het wegnemen van belemmeringen voor maatschappelijke organisaties en het bevorderen van een veilige en stimulerende ruimte voor het maatschappelijk middenveld, onder meer door de intrekking van wetgeving die hun vermogen tot functioneren belemmert, met name de immigratiebelasting.

Op basis hiervan en rekening houdend met andere ontwikkelingen gedurende de referentieperiode, waarbij Hongarije ook wordt herinnerd aan de verplichting om te voldoen aan de uitspraken van het Hof van Justitie van de Europese Unie op het gebied van de rechtsstaat en de inbreukprocedures in verband met de rechtsstaat waarnaar wordt verwezen in het landenhoofdstuk, de beoordeling van de Commissie in het kader van het algemene conditionaliteitsregime, de desbetreffende punten van zorg in het kader van de door het Europees Parlement ingeleide procedure van artikel 17, lid 1, VEU, de toezeggingen die zijn gedaan in het kader van het nationale herstel- en veerkrachtplan, en de desbetreffende landspecifieke aanbevelingen in het kader van het Europees Semester, wordt Hongarije aanbevolen om:

- de transparantie te verbeteren van de systemen voor de toewijzing van zaken in lagere rechtbanken, rekening houdend met de Europese normen voor de toewijzing van zaken;

- maatregelen te nemen om ervoor te zorgen dat de lopende verhoging van de bezoldiging van rechters, gerechtelijk personeel en personeel bij het openbaar ministerie op gestructureerde wijze plaatsvindt, rekening houdend met de Europese normen op het gebied van bezoldiging voor het justitieel stelsel;
- brede wetshervormingen op het gebied van lobbyactiviteiten en draaideurpraktijken voor te stellen en het systeem van vermogensverklaringen verder te verbeteren, zodat het toezicht en de handhaving op dit vlak doeltreffend kunnen verlopen;
- betere prestaties te leveren op het gebied van onderzoeken, vervolgingen en definitieve uitspraken in corruptiezaken op hoog niveau;
- mechanismen in te voeren om de functionele onafhankelijkheid van de mediaregulator te versterken, rekening houdend met de Europese normen inzake de onafhankelijkheid van mediaregulatoren;
- maatregelen te nemen om een billijke en transparante verdeling van de reclame-uitgaven door de staat en staatsbedrijven te waarborgen;
- de regels en mechanismen ter versterking van de bestuurlijke en de redactionele onafhankelijkheid van publieke media aan te scherpen, rekening houdend met de Europese normen inzake publieke media;
- erop toe te zien dat er geen belemmeringen zijn voor het werk van maatschappelijke organisaties, onder meer door wetgeving in te trekken die hun vermogen tot functioneren belemmert, en een veilige en stimulerende ruimte te bevorderen.

## **AANBEVELINGEN VOOR MALTA**

In het algemeen heeft Malta wat betreft de aanbevelingen in het verslag over de rechtsstaat 2024:

- enige verdere vooruitgang geboekt bij het voortzetten van de door de regering goedgekeurde ontwerphervorming om de rechterlijke macht te betrekken bij de procedure voor de benoeming van de opperrechter;
- enige verdere vooruitgang geboekt wat betreft het verder opvoeren van de inspanningen om justitie efficiënter te maken, met name op het vlak van de verkorting van de procedures;
- enige verdere vooruitgang geboekt bij het voortzetten van inspanningen om uitdagingen in verband met de duur van onderzoeken in corruptiezaken op hoog niveau aan te pakken, en vooruitgang geboekt bij het opvoeren van de inspanningen voor betere prestaties op het gebied van definitieve rechterlijke uitspraken;
- geen vooruitgang geboekt wat betreft het aannemen van wetgevende en andere waarborgen ter verbetering van de werkomgeving van journalisten, en in beperkte mate vooruitgang geboekt wat betreft toegang tot officiële documenten, rekening houdend met de Europese normen inzake de bescherming van journalisten en de toegang tot officiële documenten;
- geen vooruitgang geboekt wat betreft het aanscherpen van de regels en mechanismen ter versterking van de bestuurlijke en de redactionele onafhankelijkheid van publieke media, rekening houdend met de Europese normen inzake publieke media;
- geen vooruitgang geboekt bij het intensiveren van de maatregelen voor de oprichting van een nationaal mensenrechteninstituut, rekening houdend met de VN-beginselen van Parijs;
- in beperkte mate vooruitgang geboekt bij het invoeren van een formeel kader voor inspraak van het publiek in het wetgevingsproces.

Op basis hiervan en rekening houdend met andere ontwikkelingen gedurende de referentieperiode, en herinnerend aan de desbetreffende toezeggingen die zijn gedaan in het kader van het herstel- en veerkrachtplan, wordt Malta aanbevolen om:

- meer werk te maken van de lopende hervorming om de rechterlijke macht bij de benoemingsprocedure van de opperrechter te betrekken, rekening houdend met de Europese normen inzake rechterlijke benoemingen;
- de inspanningen op te voeren om justitie efficiënter te maken, met name op het vlak van verkorting van de procedures;
- de inspanningen op te voeren om uitdagingen in verband met de duur van onderzoeken in corruptiezaken op hoog niveau aan te pakken en te zorgen voor betere prestaties op het gebied van definitieve rechterlijke uitspraken;
- meer wetgevende en andere waarborgen aan te nemen ter verbetering van de werkomgeving van journalisten, onder meer wat betreft toegang tot officiële documenten, rekening houdend met de Europese normen inzake de bescherming van journalisten en de toegang tot officiële documenten;

- de regels en mechanismen ter versterking van de bestuurlijke en de redactionele onafhankelijkheid van publieke media aan te scherpen, rekening houdend met de Europese normen inzake publieke media;
- meer werk te maken van maatregelen voor de oprichting van een nationaal mensenrechteninstituut, rekening houdend met de VN-beginselen van Parijs;
- een formeel kader in te voeren voor inspraak van het publiek in het wetgevingsproces.

## **AANBEVELINGEN VOOR NEDERLAND**

Samenvattend heeft Nederland ten aanzien van de aanbevelingen in het verslag over de rechtsstaat 2024:

- enige vooruitgang geboekt bij het aanpakken van de personeelstekorten en de moeilijke arbeidsomstandigheden in het justitieel stelsel;
- aanzienlijke vooruitgang geboekt bij de voltooiing van de herziening van de regels inzake draaideurpraktijken waarbij voormalige ministers en staatssecretarissen betrokken zijn, met inbegrip van een afkoelingsperiode van twee jaar en beperkingen op betaalde activiteiten;
- beperkte vooruitgang geboekt het vaststellen van strengere transparantieregels voor lobbyactiviteiten voor leden van de regering en het parlement;
- enige vooruitgang geboekt bij het versterken van het bestuur van publieke media en het vermogen om journalistieke normen te handhaven, rekening houdend met de Europese normen inzake publieke media;
- enige vooruitgang geboekt met betrekking tot de adequate follow-up van de aanbevelingen van de Staatscommissie Rechtsstaat, waarbij de rechtsbescherming van de burgers wordt versterkt.

Op basis hiervan en met inachtneming van andere ontwikkelingen in de referentieperiode, wordt aanbevolen dat Nederland:

- inspanningen blijft leveren om de personeelstekorten en de moeilijke arbeidsomstandigheden in het justitieel stelsel aan te pakken;
- strengere transparantieregels vaststelt voor lobbyactiviteiten voor leden van de regering en het parlement;
- de geplande hervorming van publieke media doorzet ter versterking van het bestuur ervan en van het vermogen om journalistieke normen te handhaven, rekening houdend met de Europese normen inzake publieke media;
- voortwerkt aan het voorstel van de Staatscommissie Rechtsstaat ter versterking van een rechtsstaatcultuur, onder meer door het opzetten van een gestructureerde dialoog tussen de staatsmachten op basis van een “rechtsstaatagenda”.

## **AANBEVELINGEN VOOR OOSTENRIJK**

In het algemeen heeft Oostenrijk wat betreft de aanbevelingen in het verslag over de rechtsstaat 2024:

- geen vooruitgang geboekt bij de aanpak van de noodzakelijke betrokkenheid van de rechterlijke macht bij de benoeming van voorzitters van administratieve rechtbanken, rekening houdend met de Europese normen inzake rechterlijke benoemingen en de selectie van rechtbankvoorzitters;
- in beperkte mate vooruitgang geboekt wat betreft het voortzetten van de hervorming met het oog op de oprichting van een onafhankelijk federaal openbaar ministerie, rekening houdend met de Europese normen inzake de onafhankelijkheid en autonomie van het openbaar ministerie, onder meer om de onafhankelijke werking van de gespecialiseerde corruptiebestrijdingsdienst te waarborgen;
- in beperkte mate vooruitgang geboekt wat betreft de invoering van doeltreffende regels voor het openbaar maken van vermogensbestanddelen en belangen door parlementsleden, met inbegrip van doeltreffende toezichts- en sanctiemechanismen;
- geen vooruitgang geboekt wat betreft het aannemen van een wetgevingsvoorstel om het kader voor lobbyactiviteiten te versterken, met inbegrip van het transparantieregister;
- in beperkte mate vooruitgang geboekt met stappen om te zorgen voor een correcte uitvoering en handhaving met betrekking tot de billijke verdeling van overheidsreclame.

Op basis hiervan en rekening houdend met andere ontwikkelingen gedurende de referentieperiode, wordt Oostenrijk aanbevolen om:

- de noodzaak van betrokkenheid van de rechterlijke macht bij de benoeming van voorzitters van administratieve rechtbanken aan te pakken, rekening houdend met de Europese normen inzake rechterlijke benoemingen en de selectie van rechtbankvoorzitters;
- de hervorming met het oog op de oprichting van een onafhankelijk federaal openbaar ministerie voort te zetten, rekening houdend met de Europese normen inzake de onafhankelijkheid en autonomie van het openbaar ministerie, onder meer om de onafhankelijke werking van de gespecialiseerde corruptiebestrijdingsdienst te waarborgen;
- werk te maken van de invoering van doeltreffende regels voor het openbaar maken van vermogensbestanddelen en belangen door parlementsleden, met inbegrip van doeltreffende toezichts- en sanctiemechanismen;
- een wetgevingsvoorstel aan te nemen om het kader voor lobbyactiviteiten te versterken, met inbegrip van het transparantieregister;
- stappen te ondernemen om te zorgen voor een correcte uitvoering en handhaving met betrekking tot de billijke verdeling van overheidsreclame.

## **AANBEVELINGEN VOOR POLEN**

In het algemeen heeft Polen wat betreft de aanbevelingen in het verslag over de rechtsstaat 2024:

- aanzienlijke vooruitgang geboekt met het scheiden van de functie van minister van Justitie van die van procureur-generaal en met verdere inspanningen om de functionele onafhankelijkheid van het openbaar ministerie ten opzichte van de regering te waarborgen;
- in beperkte mate vooruitgang geboekt wat betreft het standaardiseren van het onlinesysteem voor vermogensverklaringen van ambtenaren en parlementsleden en geen vooruitgang geboekt wat betreft het versterken van lobbyregels;
- enige vooruitgang geboekt bij het waarborgen van onafhankelijke en doeltreffende onderzoeken en vervolgingen, het aanpakken van het brede toepassingsgebied van het stelsel van onschendbaarheid voor personen met een hoge functie in de uitvoerende macht en het schrappen van eerder ingevoerde straffeloosheidsclausules in de wetgeving, teneinde betere prestaties op het gebied van corruptiezaken op hoog niveau mogelijk te maken;
- enige verdere vooruitgang geboekt bij het waarborgen dat billijke, transparante en niet-discriminerende procedures worden gevolgd voor het toekennen van licenties aan mediakanalen;
- enige verdere vooruitgang geboekt bij het waarborgen van een doeltreffend rechtskader voor de bestuurlijke en de redactionele onafhankelijkheid van publieke media, rekening houdend met de Europese normen inzake publieke media;
- enige verdere vooruitgang geboekt bij het verbeteren van het kader waarbinnen het maatschappelijk middenveld opereert.

Op basis hiervan en rekening houdend met andere ontwikkelingen gedurende de referentieperiode, waarbij Polen ook wordt herinnerd aan de verplichting om te voldoen aan de uitspraken van het Hof van Justitie van de Europese Unie op het gebied van de rechtsstaat en de inbreukprocedures in verband met de rechtsstaat waarnaar wordt verwezen in het landenhoofdstuk, en herinnerend aan de desbetreffende toezeggingen die zijn gedaan in het kader van het herstel- en veerkrachtplan, wordt Polen aanbevolen om:

- werk te blijven maken van het actieplan voor de rechtsstaat, ook in verband met de nationale raad voor de magistratuur en het constitutioneel hof;
- de hervorming door te voeren om de functie van minister van Justitie te scheiden van die van procureur-generaal en de functionele onafhankelijkheid van het openbaar ministerie ten opzichte van de regering te waarborgen;
- lobbyregels en een gestandaardiseerd onlinesysteem voor vermogensverklaringen van ambtenaren en parlementsleden in te voeren en daarbij een doeltreffende verificatie waarborgen;
- inspanningen te blijven leveren om onafhankelijke en doeltreffende onderzoeken en vervolgingen in verband met corruptie te waarborgen, het brede toepassingsgebied van het stelsel van onschendbaarheid voor personen met een hoge functie in de uitvoerende

macht aan te pakken en straffeloosheidsclausules te schrappen, teneinde betere prestaties op het gebied van corruptiezaken op hoog niveau mogelijk te maken;

- hervormingen door te voeren om te waarborgen dat billijke, transparante en niet-discriminerende procedures worden gevolgd voor het toekennen van licenties aan mediakanalen;
- hervormingen door te voeren om de totstandkoming van een doeltreffend rechtskader voor de bestuurlijke en de redactionele onafhankelijkheid van publieke media, rekening houdend met de Europese normen inzake publieke media;
- lopende inspanningen ter verbetering van het kader waarbinnen het maatschappelijk middenveld opereert voort te zetten, rekening houdend met de Europese normen inzake maatschappelijke organisaties.

## **AANBEVELINGEN VOOR PORTUGAL**

In het algemeen heeft Portugal wat betreft de aanbevelingen in het verslag over de rechtsstaat 2024:

- aanzienlijke vooruitgang geboekt bij het opvoeren van de inspanningen om justitie van voldoende personele middelen te voorzien, met name wat betreft niet-rechterlijk personeel, en enige verdere vooruitgang geboekt bij het voortzetten van de inspanningen om de efficiëntie ervan te verbeteren, met name van administratieve en fiscale rechtbanken;
- enige vooruitgang geboekt met maatregelen om ervoor te zorgen dat de algemene strafproceswetgeving toereikend is om complexe strafprocedures efficiënt aan te pakken;
- aanzienlijke vooruitgang geboekt met de inspanningen om voldoende middelen te waarborgen voor het voorkomen, onderzoeken en vervolgen van corruptie, en enige verdere vooruitgang geboekt bij het verzekeren van voldoende middelen voor het nieuwe mechanisme voor corruptiebestrijding;
- aanzienlijke vooruitgang geboekt bij het waarborgen van de effectieve monitoring en verificatie van vermogensverklaringen door de entiteit voor transparantie;
- geen vooruitgang geboekt wat betreft het voltooiën van de hervormingen voor het transparanter maken van het wetgevingsproces, met name inzake de implementatie van instrumenten voor effectbeoordeling.

Op basis hiervan en rekening houdend met andere ontwikkelingen gedurende de referentieperiode, en herinnerend aan de desbetreffende toezeggingen die zijn gedaan in het kader van het herstel- en veerkrachtplan en de desbetreffende landspecifieke aanbevelingen in het kader van het Europees Semester, wordt Portugal aanbevolen om:

- de inspanningen op te voeren om de efficiëntie van het justitieel stelsel te verbeteren, met name van administratieve en fiscale rechtbanken;
- werk te maken van maatregelen die ervoor zorgen dat de algemene strafproceswetgeving toereikend is om complexe strafprocedures efficiënt aan te pakken;
- regels voor de regulering van lobbyactiviteiten vast te stellen en een compleet openbaar lobbyregister op te zetten;
- de hervormingen voor het transparanter maken van het wetgevingsproces af te ronden, met name wat betreft de implementatie van instrumenten voor effectbeoordeling.

## **AANBEVELINGEN VOOR ROEMENIË**

In het algemeen heeft Roemenië wat betreft de aanbevelingen in het verslag over de rechtsstaat 2024:

- aanzienlijke vooruitgang geboekt bij het afronden van het proces dat is gestart om rekening te houden met de aanbevelingen van de Commissie van Venetië over de wetten inzake het justitieel stelsel, onder meer door middel van raadplegingen en evaluaties met het oog op de verdere verbetering van de wetten inzake het justitieel stelsel bij een volgende gelegenheid;
- enige verdere vooruitgang geboekt met de inspanningen om ervoor te zorgen dat het justitieel stelsel over voldoende personele middelen beschikt, onder meer voor het openbaar ministerie, rekening houdend met de Europese normen inzake middelen voor het justitieel stelsel;
- enige verdere vooruitgang geboekt bij het nemen van maatregelen, met name op operationeel niveau, om ervoor te zorgen dat strafbare feiten in het rechtswezen op een doeltreffende wijze worden onderzocht en vervolgd, onder meer met betrekking tot corruptiemisdrijven, rekening houdend met de Europese normen;
- geen vooruitgang geboekt wat betreft de invoering van regels inzake lobbyactiviteiten voor leden van het parlement;
- geen vooruitgang geboekt wat betreft het aanscherpen van de regels en mechanismen ter versterking van de bestuurlijke en de redactionele onafhankelijkheid van publieke media, rekening houdend met de Europese normen inzake publieke media;
- enige vooruitgang geboekt bij het waarborgen van een doeltreffende openbare raadpleging voorafgaand aan de vaststelling van wetgeving;
- geen vooruitgang geboekt met het proces om de accreditatie te verkrijgen van twee nationale mensenrechteninstellingen, rekening houdend met de VN-beginselen van Parijs.

Op basis hiervan en rekening houdend met andere ontwikkelingen gedurende de referentieperiode, en herinnerend aan de desbetreffende toezeggingen die zijn gedaan in het kader van het herstel- en veerkrachtplan en de desbetreffende landspecifieke aanbevelingen in het kader van het Europees Semester, wordt Roemenië aanbevolen om:

- werk te maken van wetgevingsmaatregelen ter versterking van de waarborgen die de onafhankelijkheid van hoge openbare aanklagers moeten verzekeren, en voor de organisatie en werking van de gerechtelijke politie;
- maatregelen te nemen om ervoor te zorgen dat strafbare feiten in het rechtswezen op doeltreffende wijze worden onderzocht en vervolgd, onder meer met betrekking tot corruptiemisdrijven;
- regels inzake lobbyactiviteiten voor leden van het parlement in te voeren en de efficiëntie van het systeem voor vermogensverklaringen te verzekeren;
- de inspanningen op te voeren om de regels en mechanismen ter versterking van de bestuurlijke en de redactionele onafhankelijkheid van publieke media aan te scherpen, rekening houdend met de Europese normen inzake publieke media;

- de inspanningen op te voeren om iets te doen aan het feit dat de regering zo vaak een noodverordening uitvaardigt en om een doeltreffende openbare raadpleging te waarborgen voorafgaand aan de vaststelling van wetgeving;
- het proces voort te zetten om de accreditatie te verkrijgen van de nationale mensenrechteninstellingen, rekening houdend met de VN-beginselen van Parijs.

## AANBEVELINGEN VOOR SLOVENIË

In het algemeen heeft Slovenië wat betreft de aanbevelingen in het verslag over de rechtsstaat 2024:

- de volledige uitvoering tot stand gebracht van de aanbeveling om het wetgevingsproces af te ronden met oog op de wijziging van de regels inzake parlementaire onderzoeken die passende waarborgen moeten bevatten voor de onafhankelijkheid van rechters en openbare aanklagers, rekening houdend met de Europese normen inzake de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht;
- aanzienlijke vooruitgang geboekt met verdere maatregelen om ervoor te zorgen de hervorming van de rechterlijke benoemingen voldoende waarborgen voor de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht bevat, rekening houdend met de Europese normen inzake de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht;
- de volledige uitvoering tot stand gebracht van de aanbeveling om maatregelen te voltooien om het salaris van rechters en openbare aanklagers te verhogen, rekening houdend met de Europese normen op het gebied van middelen en salarissen voor het justitieel stelsel;
- de volledige uitvoering tot stand gebracht van de aanbeveling om de goedkeuring te voltooien van de nieuwe corruptiebestrijdingsstrategie en het daarbij horende actieplan en een aanvang te maken met de uitvoering, en enige verdere vooruitgang geboekt met maatregelen om een solide staat van dienst op te bouwen op het gebied van onderzoeken, vervolgingen en definitieve uitspraken in corruptiemisdrijven, ook in zaken op hoog niveau;
- enige verdere vooruitgang geboekt ten aanzien van de aanbeveling om vaart te zetten achter het vaststellen van wetgevende en niet-wetgevende waarborgen om de bescherming van journalisten te verbeteren, met name online, rekening houdend met de Europese normen voor de bescherming van journalisten;
- enige vooruitgang geboekt bij het verzekeren dat er regels of mechanismen voorhanden zijn om publieke media financiering te verstrekken die geschikt is voor de verwezenlijking van hun publieke taak, met waarborging van hun onafhankelijkheid.

Op basis hiervan en rekening houdend met andere ontwikkelingen gedurende de referentieperiode, en herinnerend aan de desbetreffende toezeggingen die zijn gedaan in het kader van het herstel- en veerkrachtplan, wordt Slovenië aanbevolen om:

- meer maatregelen te nemen om een solide staat van dienst op te bouwen op het gebied van onderzoeken, vervolgingen en definitieve uitspraken in corruptiemisdrijven, ook in zaken op hoog niveau;
- verdere vooruitgang te boeken met het vaststellen van wetgevende en niet-wetgevende waarborgen om de bescherming van journalisten te verbeteren, rekening houdend met de Europese normen voor de bescherming van journalisten;

- hervormingen te voltooien om te verzekeren dat er regels of mechanismen voorhanden zijn om publieke media financiering te verstrekken die geschikt is voor de verwezenlijking van hun publieke taak, met waarborging van hun onafhankelijkheid.

## AANBEVELINGEN VOOR SLOWAKIJE

In het algemeen heeft Slowakije wat betreft de aanbevelingen in het verslag over de rechtsstaat 2024:

- geen vooruitgang geboekt wat betreft de invoering van maatregelen om ervoor te zorgen dat voor de leden van de raad voor de rechtspraak, met name de leden die niet door rechters zijn gekozen, bij ontslag voldoende waarborgen op het gebied van onafhankelijkheid gelden, rekening houdend met de Europese normen inzake de onafhankelijkheid van raden voor de rechtspraak;
- in beperkte mate vooruitgang geboekt om ervoor te zorgen dat er voldoende waarborgen zijn en dat deze naar behoren in acht worden genomen wanneer rechters naar aanleiding van hun rechterlijke beslissingen strafrechtelijk aansprakelijk worden gesteld voor het misdrijf “misbruik van recht”;
- enige vooruitgang geboekt bij het aanscherpen van de wetgeving inzake belangenconflicten, en geen vooruitgang geboekt bij het voorstellen van regels voor lobbyactiviteiten en vermogensverklaringen;
- geen vooruitgang geboekt bij het waarborgen van een doeltreffend en onafhankelijk onderzoek naar en vervolging van corruptiezaken op hoog niveau teneinde een solide staat van dienst te kunnen opbouwen, onder meer door ongepaste inmenging in dergelijke zaken te voorkomen en door het gebruik van de bevoegdheden van de procureur-generaal om definitieve onderzoeks- en vervolgingsbeslissingen nietig te verklaren, te beperken;
- geen vooruitgang geboekt bij het aanscherpen van de regels en mechanismen voor het herstellen en het waarborgen van de bestuurlijke en de redactionele onafhankelijkheid van publieke media, rekening houdend met de Europese normen inzake publieke media;
- geen verdere vooruitgang geboekt wat betreft het voortzetten van het proces tot vaststelling van wetgevende en andere waarborgen ter verbetering van de fysieke veiligheid en de werkomgeving van journalisten, onder meer in het kader van de hervorming van de smaadwet, rekening houdend met de Europese normen inzake de bescherming van journalisten;
- geen vooruitgang geboekt bij het waarborgen van een doeltreffende openbare raadpleging en betrokkenheid van belanghebbenden bij het wetgevingsproces, onder meer door buitensporig gebruik van de versnelde procedure te voorkomen.

Op basis hiervan en rekening houdend met andere ontwikkelingen gedurende de referentieperiode, en herinnerend aan de desbetreffende toezeggingen die zijn gedaan in het kader van het herstel- en veerkrachtplan en de desbetreffende landspecifieke aanbevelingen in het kader van het Europees Semester, wordt Slowakije aanbevolen om:

- maatregelen in te voeren om ervoor te zorgen dat voor de leden van de raad voor de rechtspraak, met name de leden die niet door rechters zijn gekozen, bij ontslag voldoende waarborgen op het gebied van onafhankelijkheid gelden, rekening houdend met de Europese normen inzake de onafhankelijkheid van raden voor de rechtspraak;

- ervoor te zorgen dat er voldoende waarborgen gelden en dat deze naar behoren in acht worden genomen wanneer rechters naar aanleiding van hun rechterlijke beslissingen strafrechtelijk aansprakelijk worden gesteld voor het misdrijf “misbruik van recht”;
- regels voor lobbyactiviteiten voor te stellen, het systeem voor vermogensverklaringen en verificaties te versterken en door te gaan met de hervorming van de regels voor belangenconflicten;
- te zorgen voor een doeltreffend en onafhankelijk onderzoek naar en vervolging van corruptiezaken op hoog niveau teneinde een solide staat van dienst te kunnen opbouwen, onder meer door ongepaste inmenging te voorkomen en het gebruik van de bevoegdheden van de procureur-generaal om definitieve onderzoeks- en vervolgingsbeslissingen nietig te verklaren, te beperken;
- de regels en mechanismen te versterken wat betreft het herstellen en het waarborgen van de bestuurlijke en de redactionele onafhankelijkheid van publieke media, rekening houdend met de Europese normen inzake publieke media;
- vooruitgang te boeken wat betreft het proces tot vaststelling van wetgevende en andere waarborgen ter verbetering van de fysieke veiligheid en de werkomgeving van journalisten, onder meer in het kader van de hervorming van de smaadwet, rekening houdend met de Europese normen inzake de bescherming van journalisten;
- te zorgen voor een doeltreffende openbare raadpleging en betrokkenheid van belanghebbenden bij het wetgevingsproces, onder meer door het veelvuldige gebruik van de versnelde procedure aan te pakken.

## **AANBEVELINGEN VOOR FINLAND**

In het algemeen heeft Finland wat betreft de aanbevelingen in het verslag over de rechtsstaat 2024:

- de volledige uitvoering tot stand gebracht van de aanbeveling om de werkzaamheden van de werkgroep “Waarborgen voor de rechtsstaat en ontwikkeling van het gerechtelijk apparaat” voort te zetten om de onafhankelijkheid van het justitieel stelsel te versterken en de kwaliteit van de rechtsbescherming te verbeteren;
- in beperkte mate vooruitgang geboekt met de hervorming van het benoemingssysteem van lekenrechters, rekening houdend met de Europese normen inzake de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht;
- in beperkte mate vooruitgang geboekt met het aannemen van wetgeving inzake ongeoorloofde beïnvloeding en het voorstellen van een herziening van het strafrechtelijk delict van buitenlandse omkoping;
- in beperkte mate vooruitgang geboekt met de versterking van het kader voor integriteit en verantwoording dat van toepassing is op ministers en andere personen aan wie de hoogste functies in de uitvoerende macht zijn toevertrouwd door een gedragscode voor deze personen aan te nemen;
- enige verdere vooruitgang geboekt met betrekking tot de verdere voortzetting van de hervorming van de wet op de openbaarheid van bestuur om te zorgen voor effectieve en ruimere toegang tot documenten, rekening houdend met de Europese normen inzake toegang tot officiële documenten.

Op basis hiervan en rekening houdend met andere ontwikkelingen gedurende de referentieperiode, wordt Finland aanbevolen om:

- werk te maken van de hervorming van het benoemingssysteem van lekenrechters, rekening houdend met de Europese normen inzake de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht;
- werk te maken van de herziening van het strafrechtelijk delict van buitenlandse omkoping;
- door te gaan met de versterking van het kader voor integriteit en verantwoording dat van toepassing is op ministers en andere personen aan wie de hoogste functies in de uitvoerende macht zijn toevertrouwd door een gedragscode voor deze personen aan te nemen;
- de hervorming van de wet op de openbaarheid van bestuur voort te zetten om te zorgen voor effectieve toegang tot documenten, rekening houdend met de Europese normen inzake toegang tot officiële documenten.

### AANBEVELINGEN VOOR ZWEDEN

In het algemeen heeft Zweden wat betreft de aanbevelingen in het verslag over de rechtsstaat 2024:

- geen vooruitgang geboekt om te waarborgen dat het benoemingssysteem van lekenrechters hun onafhankelijkheid waarborgt, rekening houdend met de Europese normen inzake de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht;
- geen vooruitgang geboekt met de passende follow-up van de evaluatie van de regels inzake draaideurconstructies;
- geen verdere vooruitgang geboekt bij de versterking van de strijd tegen buitenlandse omkoping door de bestaande wettelijke definities te wijzigen om de situatie op het gebied van de vervolging van en definitieve uitspraken in zaken van buitenlandse omkoping te verbeteren;
- aanzienlijke vooruitgang geboekt bij het voortzetten van de inspanningen om te waarborgen dat de betrokkenheid van het maatschappelijk middenveld niet onnodig wordt beperkt door de hervormingen van het rechtskader voor de financiering en werking van maatschappelijke organisaties.

Op basis hiervan en rekening houdend met andere ontwikkelingen gedurende de referentieperiode, wordt Zweden aanbevolen om:

- ervoor te zorgen dat het benoemingssysteem van lekenrechters hun onafhankelijkheid waarborgt, rekening houdend met de Europese normen inzake de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht;
- de strijd tegen buitenlandse omkoping te versterken, onder meer door het bestaande rechtskader aan te passen en de handhaving te verbeteren;
- te zorgen voor de passende follow-up van de evaluatie van de regels inzake draaideurconstructies.